

Συνέντευξη της Νικόλ Κράους για το βιβλίο της *Η ιστορία ενός έρωτα*, 2005, δημοσιευμένη στην προσωπική της ιστοσελίδα <http://nicolekrauss.com>, μετάφραση: Ιωάννα Ηλιάδη.

Ποιος από τους χαρακτήρες του μυθιστορημάτός σας ήταν πιο εύκολος στην επινόησή του - ο Λέο ή η Άλμα; Και γιατί; Ποιος σας μοιάζει περισσότερο; Και γιατί;

Ο Φίλιπ Ροθ έχει πει ότι η τέχνη της υποκριτικής είναι το θεμελιώδες συγγραφικό χάρισμα, ότι η τέχνη του συγγραφέα εδρεύει στην ικανότητά του να είναι παρών και απών· είναι κατεξοχήν ο εαυτός του όταν ταυτόχρονα γίνεται κάποιος άλλος. Είναι κάτι που θεωρώ απολύτως αληθινό. Δεν μου αρέσει η ιδέα του να δημιουργώ έναν χαρακτήρα που έχει ύποπτη ομοιότητα με τον εαυτό μου. Θα αισθανόμουν παγιδευμένη από τους περιορισμούς της αλήθειας, από την υποχρέωση να συμμορφωθώ με μια συγκεκριμένη εκδοχή της πραγματικότητας. Αυτό που με ενδιαφέρει είναι η καθαρή απόλαυση και η ελευθερία του να δημιουργώ κάτι εντελώς καινούργιο, του να φαντάζομαι και να επινοώ, εκφράζοντας ταυτόχρονα τον εαυτό μου με τον εντονότερο δυνατό τρόπο. Από την άλλη, αν έπρεπε να πλάσω έναν χαρακτήρα με τον οποίο δεν θα είχα καμία απολύτως ομοιότητα σε συναισθηματικό ή ψυχολογικό επίπεδο, θα δυσκολευόμουν ίσως να του προσδώσω αυθεντικότητα και ζωντάνια. Ιδανικά, λοιπόν, αυτό που προσπαθώ να επιτύχω είναι ένα είδος ισορροπίας ανάμεσα στην αυτοβιογραφία και την επινόηση. Ίσως κάτι παρόμοιο να ισχύει με τη διαφορά μεταξύ παραστατικής και αφηρημένης ζωγραφικής. Με τη φωνή του Λέο και της Άλμα μπόρεσα να δημιουργήσω ένα σύνολο πολύ οικείων συναισθημάτων, έναν τρόπο θέασης του σύμπαντος πολύ πιο ζωντανό και έντονο απ' ό,τι αν είχα επιχειρήσει να πλάσω κάποιας λογής αυτοπροσωπογραφία βασισμένη στον χαρακτήρα μου.

Ποιο ήταν το έναυσμα, το σημείο εκκίνησης, για την Ιστορία ενός έρωτα;

Μια μέρα συνάντησα τυχαία τη φωνή ενός ηλικιωμένου άντρα που ήταν εντελώς μόνος, αντιμετώπος με τον θάνατο. Γνώρισα αμέσως τον ήχο της, και έγραψα πολλές σελίδες. Υπήρχε μια απίστευτη ευελιξία στη φωνή του, η οποία μπορούσε να περάσει από την έκσταση ή το αστείο στο τραγικό μέσα σε μία και μόνο πρόταση. Την εποχή εκείνη έγραφα διάφορα πράγματα, ωστόσο όλα ηχούσαν παράφωνα. Όταν εντόπισα τη φωνή του Λέο ήταν λες και είχα πάρει στα χέρια μου ένα μουσικό όργανο και ανακάλυπτα ότι μπορούσα να παίξω. Έπειτα από λίγο άρχισα να αναρωτιέμαι πώς θα ήταν αν υπήρχε και μια άλλη φωνή, ένα είδος αντίστιξης στη δική του: ένα κορίτσι στην αρχή της ζωής του. Σκέφτηκα ότι θα μπορούσαν, ίσως, να είναι ο ένας η απάντηση στις ερωτήσεις του άλλου. Έτσι γεννήθηκε η Άλμα. Και για ένα μεγάλο διάστημα απλώς συνέχισα να γράφω με τις φωνές αυτές, δίχως να έχω ιδέα πού πήγαινα ή τι έδενε τις φωνές μεταξύ τους. Το μυθιστόρημα ήταν ένας αυτοσχεδιασμός, κατά κάποιον τρόπο, αν και φυσικά αργότερα επέστρεψα και άλλαξα ορισμένα πράγματα καθώς η ιστορία άρχισε να παίρνει μορφή.

Οι σχέσεις μεταξύ των χαρακτήρων, ο τρόπος με τον οποίο συγκλίνουν ή απομακρύνονται ο ένας από τον άλλον είναι εξόχως περίπλοκος. Χαρτογραφήσατε τις οδούς μέσω των οποίων θα συνδέονταν μεταξύ τους προτού αρχίσετε να γράφετε, ή εξελίχτηκαν οι σχέσεις τους κατά τη διάρκεια της συγγραφής;

Ποτέ δεν κρατώ σημειώσεις, ούτε σχεδιάζω την πλοκή. Ποτέ δεν γνωρίζω τον προορισμό της ιστορίας ως τη στιγμή που η ιστορία φτάνει σε αυτόν. Το να χάνομαι εντελώς, ανάστατη αλλά και ελεύθερη, να φτάνω σε μέρη άγνωστα και απροσδόκητα, είναι για μένα ένα ζωτικό κομμάτι της συγγραφικής διαδικασίας. Όταν ξεκίνησα την *Ιστορία ενός έρωτα* αποδέχτηκα ότι δεν επρόκειτο να γράψω ένα βιβλίο με πραγματική πλοκή. Το να μηχανεύομαι πλοκές έδειχνε να μην είναι το δυνατό μου σημείο, και, παρότι αυτό απέχει

από το ιδανικό, δεν ήταν επίσης και κάτι τρομερό αφού πολλά από τα βιβλία που αγαπώ δεν βασίζονται στην πλοκή. Για πολύ καιρό το μόνο που είχα ήταν η φωνή του Λέο. Ύστερα ήρθε η Άλμα. Είχα αυτά τα θραύσματα της *Ιστορίας ενός έρωτα*, για τα οποία εξακολουθούσα να μη γνωρίζω ότι θα γίνονταν ένα βιβλίο μέσα στο βιβλίο —ήταν απλώς μικρά σχεδιάσματα. Δεν είχα ιδέα πώς να συνταιριάξω όλα αυτά τα στοιχεία. Είχα, όμως, επίσης την αίσθηση ότι προορίζονταν να συνυπάρξουν. Για πολύ καιρό πάσχιζα να δω την ευρύτερη εικόνα που θα μπορούσαν να σχηματίσουν όλα μαζί. Εξοικειώθηκα με την ιδέα ότι κατά πάσα πιθανότητα το βιβλίο θα αποτύγχανε. Είχα στριμώξει τον εαυτό μου σε τόσες πολλές γωνίες, του είχα στήσει τόσες παγίδες. Το βιβλίο γράφτηκε σχεδόν ακριβώς με τη σειρά που το διαβάζετε, συνεπώς κάθε κεφάλαιο ήταν για μένα μια ανακάλυψη. Δεν είχα ιδέα πώς θα τελείωνε ως τη στιγμή που έφτασα εκεί.

Υπάρχουν ένα σωρό πράγματα στα οποία δεν τα καταφέρνω τόσο καλά, τυχαίνει όμως να έχω μια πολύ καλή αίσθηση προσανατολισμού, ένα κάποιο ένστικτο ως προς αυτό. Αν με έριχναν σε μια άγνωστη πόλη και με άφηναν να κάνω μια βόλτα, το πρώτο πράγμα που θα σχηματιζόταν στο μυαλό μου θα ήταν αυτή η πανοραμική άποψη της πόλης, με όλους τους δρόμους. Πιστεύω πως τούτη η αίσθηση του χώρου, η συνήθεια του να σχεδιάζω νοερούς χάρτες, είναι το στήριγμά μου όταν γράφω ένα βιβλίο. Η πλοκή που αναπτύχθηκε ήταν ο τρόπος μου να δώσω όλα όσα σκεφτόμουν για ένα μέρος: έναν δρόμο, ένα στενό, ένα τετράγωνο, μια λεωφόρο, μια γέφυρα.

Η Ιστορία ενός έρωτα μοιάζει να αφορά τόσο την πράξη της γραφής όσο και της ανάγνωσης.

Ναι, σχεδόν όλοι οι χαρακτήρες του μυθιστορήματος γράφουν με τον έναν ή τον άλλο τρόπο. Κάποια από τα βιβλία τους δεν

έχουν διαβαστεί ποτέ, άλλα έχουν χαθεί, κάποια είναι γραμμένα ως ημερολόγια, άλλα έχουν εκδοθεί με λάθος όνομα. Κι ωστόσο, όντας αναγνώστες όσο και συγγραφείς, ενώνονται όλοι με τις αόρατες κλωστές που σφιχτοδένουν εκείνους των οποίων η ζωή άλλαξε με κάποιον τρόπο εξαιτίας ενός ορισμένου βιβλίου που γράφτηκε εξήντα χρόνια πριν. Η Σύνθια Όζικ περιέγραψε κάποτε τον δίαυλο που ανοίγεται ανάμεσα σε ανθρώπους που έχουν διαβάσει το ίδιο βιβλίο, και το ασύλληπτο καινούργιο ρεύμα που κυλάει ανάμεσά τους. Το μυθιστόρημα αυτό είναι γεμάτο από παρόμοιους διαύλους. Είναι γεμάτο από χαρακτήρες αποξενωμένους, ή ακραία μόνους, οι οποίοι όμως θέλουν απεγνωσμένα να επικοινωνήσουν, να βρουν τον τρόπο να βγουν από τον εαυτό τους, ή από τη μοναξιά τους· είναι άνθρωποι που επιθυμούν απεγνωσμένα να σχετιστούν, να ακουστούν, να γίνουν κατανοητοί. Κάποιες φορές το επιδιώκουν αδέξια. Ωστόσο η προσπάθεια και η ελπίδα τους είναι να βρουν ή, στην ανάγκη, να ανοίξουν τους διαύλους αυτούς που θα τους ενώσουν ίσως με τους άλλους.

Μεταφέρετε στους ώμους σας το βάρος της θύμησης, του να κρατιέται ζωντανή η ιστορική μνήμη;

Όχι. Δεν με ελκύει ιδιαίτερα η ιδέα να γράψω σχετικά με την ιστορία, ούτε το να κρατήσω την ιστορική μνήμη ζωντανή. Αντιθέτως, η *Ιστορία ενός έρωτα* έχει να κάνει με τον αγώνα ανθρώπων που έχουν υποστεί μια απώλεια να αντιμετωπίσουν τη λαχτάρα τους, να βρουν κάτι που θα τους επιτρέψει να ζήσουν πλήρως στο παρόν. Θα έλεγα ότι με ενδιαφέρει λιγότερο η απόδοση τιμών στο παρελθόν απ' ό,τι ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι μεταβάλλουν την προσωπική τους ιστορία όταν ανατρέχουν σε αυτό απλώς και μόνο για να κάνουν τη ζωή

ανεκτή. Όλοι οι χαρακτήρες στην *Ιστορία ενός έρωτα* επινοούν πράγματα ή φαντάζονται εκ νέου το παρελθόν προκειμένου να επιβιώσουν.

Είναι παράξενο, επειδή το μυθιστόρημά σας είναι κατά κάποιον τρόπο μια άσκηση στην αλλότρια ή δανεική νοσταλγία.

Το πρώτο μου μυθιστόρημα, *Man Walks Into a Room*, μιλάει για έναν άνθρωπο που χάνει τη μνήμη του. Όταν το άρχισα ήμουν είκοσι πέντε ετών και πίστευα ότι προσπαθούσα να βρω μια λύση στο πρόβλημα της νοσταλγίας, ένα αίσθημα που συχνά βίωνα —από το οποίο συχνά υπέφερα, θα μπορούσα να πω— από πολύ νεαρή ηλικία. Φαντάζομαι πως υπάρχει ένα συγκεκριμένο νήμα που διατρέχει και τα δύο μου μυθιστορήματα και το οποίο σχετίζεται με την ανατροπή του φορτίου της μνήμης, που μας βαραίνει με τη νοσταλγία και τόσες άλλες μορφές θλίψης. Και στα δύο βιβλία η μνήμη επικρίνεται έτσι ώστε να μετατραπεί σε κάτι που δεν περιορίζει τον εαυτό, αλλά μάλλον τον ελευθερώνει. Κι αυτό, βεβαίως, επειδή η μνήμη δεν είναι τόσο μια ακριβής καταγραφή των εμπειριών μας όσο μια δημιουργική πράξη, μια πράξη που μας βοηθά να σφυρηλατήσουμε την αφήγηση του εαυτού. Κάτι όχι και τόσο διαφορετικό από τη συγγραφή.

Γιατί εγκαταλείψατε την ποίηση;

Δεν αισθάνομαι πραγματικά ότι εγκατέλειψα την ποίηση. Αυτό που εννοώ είναι ότι βλέπω τη συγγραφική μου εξέλιξη ως μια αδιάσπαστη πορεία. Άρχισα να γράφω στα δεκαπέντε μου και

από τότε η γραφή μου έχει, ευτυχώς, εξελιχτεί με τρόπους που ποτέ δεν θα μπορούσα να έχω προβλέψει. Στην αρχή πήρε τη μορφή της ποίησης: κάτι στην ευθύτητα και την εξημμένη συναισθηματική κατάσταση που συχνά απαιτεί ένα ποίημα με τραβούσε. Και κυρίως, το να διαβάζω ποίηση είχε μια απίστευτα διεγερτική επίδραση στο μυαλό μου. Εξυπακούεται ότι από την ηλικία των δεκαπέντε ως τα είκοσι πέντε —όταν άρχισα το πρώτο μου μυθιστόρημα— η γραφή μου άλλαξε δραματικά. Ως τα είκοσι, ή κάπου εκεί, είχα αρχίσει να γράφω πολλά ποιήματα με τη φωνή άλλων ανθρώπων, ένα είδος λυρικής σπουδής χαρακτήρων ή δραματικών μονολόγων. Αποδείχτηκε ότι η συγγραφή ενός μυθιστορήματος ήταν ένα βήμα που έγινε πολύ φυσικά. Απλώς συνειδητοποίησα σε ένα ορισμένο σημείο ότι το ποίημα δεν ήταν πλέον η κατάλληλη μορφή γι' αυτό που άρχιζα να κάνω. Μέσα του αισθανόμουν παγιδευμένα, και τα ποιήματα αντανakλούσαν την αίσθηση αυτή αφού, ειλικρινά, δεν ήταν πολύ καλά. Ήθελα κάτι πιο χαλαρό, πιο εκτενές, και καινούργιο. Άρχισα λοιπόν ένα μυθιστόρημα. Και τώρα έχω γράψει δύο, και ανυπομονώ για το τρίτο και το τέταρτο. Ωστόσο μια μέρα, ποιος ξέρει, ίσως η μορφή να μην ταιριάζει πλέον τόσο καλά. Και τότε θα πρέπει να μεταβώ σε κάτι άλλο. Ίσως επιστρέψω στα ποιήματα. Ίσως πάλι σε κάτι εντελώς διαφορετικό.

Οι φήμες μιλούν για εξαψήφια προκαταβολές, ο Αλφόνσο Κουαρόν θα διασκευάσει την Ιστορία ενός έρωτα για τον κινηματογράφο· ποιο είναι το καλύτερο πράγμα στην επιτυχία τόσο νωρίς; Και ποιο το χειρότερο;

Υποθέτω ότι εξαρτάται από το πώς αξιολογεί κανείς την επιτυχία. Προσπαθώ να μη σκέφτομαι πολύ τα πράγματα που αναφέρατε αφού δεν είναι πάντοτε καλό μέτρο της ποιότητας

της γραφής. Φυσικά είναι ευχάριστα και προσφέρουν τη δυνατότητα να γράψει κανείς κι άλλα βιβλία, κάτι που είναι ίσως το καλύτερο που μπορεί να ειπωθεί γι' αυτά. Θα έλεγα όμως ότι σε γενικές γραμμές κρίνω αρκετά αυστηρά τη δουλειά μου. Αμέσως μόλις τελειώσει το βιβλίο —και συχνά ακόμα και πριν— αποκτώ επώδυνη επίγνωση των αδυναμιών του. Η διαδικασία της συγγραφής ενός μυθιστορήματος είναι μια σειρά από φαινομενικά ατελείωτες αποφάσεις. Ωστόσο με κάθε απόφαση που παίρνεις, ακυρώνεις αναρίθμητες άλλες δυνατότητες. Ως το τέλος του μυθιστορήματος, τα χέρια σου είναι σχεδόν δεμένα. Πληρώνεις για τις προηγούμενες αποφάσεις σου, και σε κάποιες περιπτώσεις πληρώνεις τα λάθη σου. Υποθέτω ότι το να στραφείς εναντίον της δουλειάς είναι ένα απαραίτητο μέρος της διαδικασίας. Ανοίγει τον δρόμο για το επόμενο βιβλίο. Αν έγραφε κανείς ένα μυθιστόρημα το οποίο θα θεωρούσε τέλειο, ποιος ο λόγος να γράψει άλλο; Στην πραγματικότητα, πιστεύω ότι το τέλειο μυθιστόρημα δεν υπάρχει. Και ίσως αυτό μας επιτρέπει, αυτό μας παρακινεί, να συνεχίζουμε να γράφουμε. Τελικά, όταν κάθομαι να δουλέψω τα εξωτερικά αυτά σημάδια επιτυχίας ελάχιστη επίδραση έχουν πάνω μου. Για να γράψεις ένα μυθιστόρημα, πρέπει να ανοίξεις πόλεμο με την ίδια σου την αυτοπεποίθηση. Κάθε φορά ξεκινώ με άδεια χέρια, και όμως κάθε φορά γεμάτη με αφελή ελπίδα.

Υπάρχουν χαρακτήρες από το πρώτο σας μυθιστόρημα, Man Walks Into a Room, ή άλλες ανέκδοτες δουλειές σας στους οποίους θα θέλατε να επιστρέψετε;

Έχω πλέον κάποια χρόνια να ανοίξω το *Man Walks Into a Room*, και είναι πιθανό να μην το ανοίξω ποτέ ξανά. Μόλις κάνω την τελευταία δημόσια ανάγνωση για το *Η ιστορία ενός έρωτα*,

υποψιάζομαι ότι είναι πιθανό να μην επιστρέψω ποτέ ούτε σε αυτό. Ή ίσως μόνο δεκαετίες αργότερα. Η αίσθηση του να επιστρέφεις είναι αμήχανη και εξωπραγματική, ακόμα κι ελαφρώς επώδυνη. Είναι σαν να συνομιλείς με τον νεότερο εαυτό σου. Όταν το βιβλίο τελειώνει, και ασφαλώς όταν εκδοθεί, κλείνει τις πόρτες του για μένα. Δεν μπορώ πλέον να μπω μέσα του με τον ίδιο τρόπο· μπορώ μόνο να το παρατηρώ απέξω. Αυτός είναι πρωτίστως ο λόγος για τον οποίο δεν μπορώ να φανταστώ να επιστρέψω σε οποιονδήποτε από τους χαρακτήρες μου. Δεν είναι πλέον δικοί μου. Έχοντας συναντηθεί με τους αναγνώστες, έχουν αποκτήσει μια δική τους ζωή.

Ποιο είναι το πρώτο πράγμα που σας έρχεται στο μυαλό όταν σκέφτεστε τον νεότερο εαυτό σας;

Ότι είμαι χαρούμενη που βρίσκομαι εδώ και όχι εκεί. Πιστεύω ότι η νεότητα υπερεκτιμάται από τους ανθρώπους που δεν είναι πια νέοι. Στην απίστευτη προσπάθεια να ορίσουν τον εαυτό τους οι νέοι υποφέρουν πολύ. Σύμφωνα, είναι μια καταπληκτική εποχή, γεμάτη από συναισθηματική ενέργεια και από λαχτάρα, επιθυμία και αποκαλύψεις, και είμαι ευγνώμων που την έζησα. Είμαι όμως εξίσου χαρούμενη που βρίσκομαι στην άλλη πλευρά· που έχω κερδίσει το δικαίωμα να τη βλέπω συναισθηματικά, αν αυτό επιθυμώ να κάνω, ή να τη ρίξω στον μύλο της νοσταλγίας. Το να ατενίζεις το παρελθόν με γλυκόπικρα συναισθήματα είναι ένα τρομερό προνόμιο, ένα προνόμιο που διεκδικούσα από την ηλικία των δέκα περίπου χρόνων.

Διαβάζετε πολλά βιβλία στον ελεύθερο χρόνο σας; Αν ναι, πάντοτε τα αγοράζετε και τα κρατάτε σε κάποιο ράφι;

Πάντα ήμουν φανατική αναγνώστρια, από πολύ νεαρή ηλικία. Εξακολουθώ να έχω τα βιβλία που διάβασα ως μικρό παιδί, και όταν τα ανοίγω είναι σαν να επιστρέφω στον εαυτό μου όπως ένιωθα τότε. Όταν είσαι μικρός, τα βιβλία προσφέρουν μια μορφή ταξιδιού, ένα εύρος εμπειρίας που ξεπερνά κατά πολύ ό,τι θα ήταν αλλιώς εφικτό. Ο κόσμος συχνά περιγράφει το διάβασμα ως ένα μέσο απόδρασης. Όμως για μένα είναι το αντίθετο. Ποιο είναι το αντίθετο της απόδρασης; Το να φτάνεις, ας πούμε, σε όλα αυτά που λαχταρούσες να δεις και να γνωρίσεις.

Εξακολουθώ να διαβάζω πολύ, αν και ίσως όχι τόσο όσο όταν ήμουν νεότερη και τα βιβλία παρείχαν μια αστείρευτη πηγή αποκαλύψεων. Τώρα διαβάζω αναζητώντας την αποκάλυψη αυτή, ωστόσο είναι ολοένα και πιο δύσκολο να τη βρω. Δεν οφείλεται στο ότι τώρα γνωρίζω τόσο πολλά —δεν ισχύει κάτι τέτοιο— ή ότι έχω χάσει τη διάθεση, δεν αισθάνομαι έτσι. Ωστόσο έχω διαβάσει πολύ περισσότερα, κι ίσως αυτό να καθιστά δυσκολότερο να βρω το βιβλίο που πραγματικά θα με καταπλήξει και θα με κάνει να νιώσω ότι έχω συναντήσει κάτι εντελώς καινούργιο. Φυσικά εξακολουθώ κάποιες φορές να βρίσκω τέτοια βιβλία. Πολύ πρόσφατα, για παράδειγμα, ανακάλυψα τον χιλιανό συγγραφέα Ρομπέρτο Μπολάνιο, του οποίου τα βιβλία με επηρέασαν βαθύτατα.

Υπάρχει κάποιος στον οποίο βασίζεστε για συμβουλές και καθοδήγηση όταν γράφετε;

Δεν δείχνω τη δουλειά μου σε κανέναν ενόσω γράφω. Είμαι πολύ προστατευτική μαζί της, ή ίσως με τον μυστικό κόσμο που περικλείει το βιβλίο, ο οποίος πρέπει να παραμείνει ανέπαφος ωσότου αυτό τελειώσει. Διαπιστώνω ότι αν μιλήσω για τις ιδέες μου, ή προσπαθήσω να περιγράψω τη δουλειά μου, η επιθυμία να γράψω συρρικνώνεται. Η ιδέα πεθαίνει όταν προσπαθώ να την αρθρώσω, και πρέπει να προσπαθήσω πολύ σκληρά για να την ξαναφέρω στη ζωή. Ποτέ δεν συμμετείχα σε μαθήματα δημιουργικής γραφής, που στην Αμερική τουλάχιστον απαιτούν πολλή συζήτηση σχετικά με την εν εξελίξει δουλειά, κι έτσι ποτέ δεν απέκτησα τη συνήθεια να μοιράζομαι τη δουλειά μου μ' αυτόν τον τρόπο. Μόνο όταν έχω φτάσει στο τέλος νιώθω την ανάγκη να αναζητήσω τη γνώμη κάποιου άλλου. Έχω κάποιους ανθρώπους —δύο ή τρεις το πολύ— τους οποίους με την πάροδο του χρόνου έφτασα να εμπιστεύομαι πολύ.

Εργάζεστε για κάποιο καινούργιο βιβλίο; Θα θέλατε να το σκιαγραφήσετε με λίγες λέξεις;

Για να είμαι ειλικρινής, ναι, αλλά όπως είπα προηγουμένως ποτέ δεν μιλώ για κάτι που βρίσκεται σε εξέλιξη ωσότου αυτό τελειώσει. Θα διακινδύνευα να το καταστρέψω. Ίσως ο Νίτσε να το έθεσε καλύτερα όταν είπε ότι βρίσκουμε τις λέξεις μόνο για κάτι που έχει ήδη πεθάνει στην καρδιά μας.